

LOVEN EN BIEDEN – *Plattelandsverhalen*

Bonne Speerstra

LOVEN EN BIEDEN

Plattelandsverhalen

NOORDBOEK

© 2022 Bonne Speerstra | uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp Jelle F. Post

Boekverzorging Julien Hoekstra-Kermans | DTP-Atelier

Druk Wilco, Amersfoort

ISBN 978 90 5615 990 0

NUR 303

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met uitgeverij Noordboek.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

INHOUD

Voorwoord	9
Herinneringen aan het mooiste plekje op aarde	13
Een gewaagde actie	51
Politieverhoor	55
Op naar de Hema	60
Geen diploma, maar wel kampioen	64
Een spannend avontuur	71
Koude oorlog en warme liefde	76
Dreigende concurrentie	81
Broer Bart	85
Handel en fokkerij	90
Kosthuis gezocht	94
Tussen de Linde en de Tjonger	97
Een interessant briefkaartje	103
Eerste huwelijksnacht	108
Een wijze les	113
Koekje bij de thee	116
Een vreemde vogel	119
'Zo is 't en niet anders'	126
Bacchus nam de leiding over	132
Klik, en vast zit mijn kunstgebit	136
Lesje van de weduwe	141
Mysterieuze vondst	145
Ik wist niet wat ik zag	148
De pronkkamer	152
Dit moet onder ons blijven	156

Rood-zwart-bloot	162
De natte dromen van Theun	171
Bijzondere transporten	176
'Dan is hij gejat'	181
Vee-export	184
Raszuiver	194
Het geld ligt op straat	197
Toen Gerrit en Janny nog boerden	202
Vrijdag de dertiende	208
Wim en Mien	211
Onder het juk van Jouk	216
Wacht u voor de hond	219
Als Speerstra praat	224
Bloed, zweet en tranen	227
Rouwkoop	230
Landverhuizers	234
Eénpitter	238
Een fikse erfenis	241
Inbrekers?	245
Op elk potje past een dekseltje	249
Boer en sportman	253
'Wel te vree'	259
Nachtmerrie	263
Sport of misdaad	271
Tot slot	277
Dankwoord	279

VOORWOORD

Al lezend in het boek *Loven en bieden* zult u het gevoel krijgen dat u met me mee de boer op gaat om handel. We reizen door Zuid-Friesland van boerenerf naar boerenerf en ik neem u mee naar de veemarkt. U schuift mee aan diverse keukentafels, waar u de meest uiteenlopende verhalen zult horen. U ontmoet mensen van diverse pluimage, ieder met zijn eigen karakter, gewoontes en ideeën.

De vele ludieke, humoristische, maar soms ook trieste en aangrijpende gebeurtenissen en belevenissen die je tegenkomt als veehandelaar zijn voor mij de aanzet geweest om er een boek over te schrijven.

Alvorens ik met u op pad ga, neem ik u eerst mee naar mijn geboorteplek: Eemswoude, de grootste van de zes buurtschappen behorende bij het terpdorp Tjerkwerd, een paar kilometer westelijk van Bolsward. Ik neem u mee terug in de tijd en vertel hoe het was om daar als kind op te groeien in een boerengezin, tussen de koeien en de uitgestrekte weilanden.

In mijn jeugdjaren was daar van een jachtig leven geen sprake. Het leven kabbelde van generatie op generatie op dezelfde voet voort. Totdat halverwege de jaren vijftig van de vorige eeuw alles anders moest. De traditionele manier van werken moest plaats maken voor mechanisatie, industrialisatie en schaalvergroting in de landbouw. Tradities, bijvoorbeeld dat kinderen uit boerengezinnen altijd naar de landbouw- of huishoudschool gingen, moesten wijken voor nieuwe inzichten. Een nieuwe tijd brak aan.

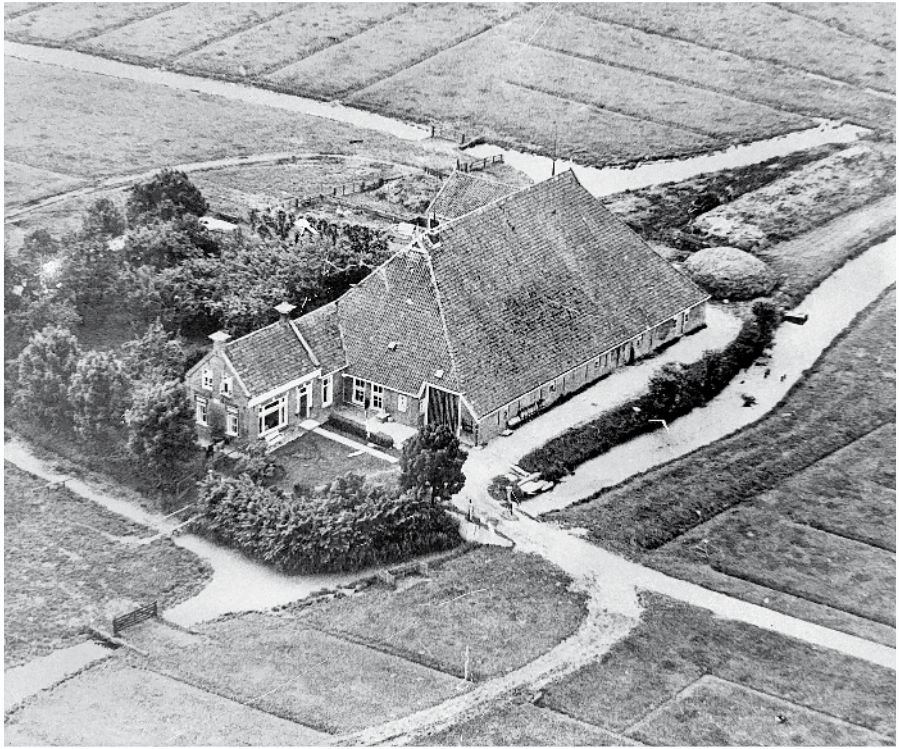
Zoals vaak besef je pas achteraf wat voor groot voorrecht het is geweest om op te groeien in een stabiel gezin. Een gezin bestaande uit heit en mem met vijf kinderen, van wie ik de jongste was. Jaar op jaar herhaalden de vaste werkzaamheden zich op de

boerderij. Ik herinner me hoe tijdens de stalperiode de 32 melkkoeien allemaal tegelijk tevreden lagen te herkauwen. Dat behaaglijke, rustige beeld heb ik nog helder op mijn netvlies staan. Hoe mijn jeugdjaren de eerste paar decennia op Eemswoude zijn verlopen, heb ik getracht met een lenige pen te beschrijven.

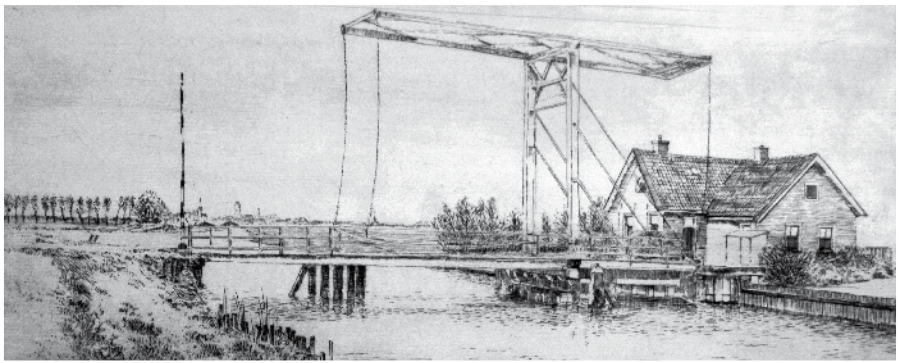
Hoe ik in de veehandel terecht ben gekomen is een bijzonder verhaal. Zo ook het beroep van veekoopman op zich. Dat heb ik door de jaren heen ervaren. Handel is een zaak van loven en bieden, maar het meest nog het elkaar gunnen. Een schakel te zijn tussen aanbieder en afnemer vergt vakmanschap en wederzijds vertrouwen. De vele contacten die dit beroep met zich meebrengen hebben mijn leven verrijkt en daarbij ook nog brood op de plank gebracht.

Om niemand in verlegenheid te brengen gebruik ik soms voor mensen andere namen, of laat ik de verhalen zich afspelen op andere locaties.

Ik wens u alvast veel leesplezier.

☞ Boerderij Eemswouderlaan 10, waar ik geboren en getogen ben, anno 1950.

☞ Deze brug over de Workumertrekvaart is de toegangspoort naar buurtschap Eemswoude. Op de achtergrond Bolsward en rechts de brugwachterswoning.

Herinneringen aan het mooiste plekje op aarde

EEMSWOUDE

Eemswoude is een van de zes buurtschappen die bij het terpdorp Tjerkwerd horen. Dit dorp ligt ten zuiden van de Bolswarderweg, aan de Workumertrekvaart. De weg en de vaart lopen parallel van Bolsward tot Workum. Eemswoude is de grootste buurtschap van de zes. In mijn jonge jaren was het een grindpad met in het midden een paardenspoor, dat slingerend zuidwaarts liep tussen de uitgestrekte weilanden door. Links en rechts van het pad, de Eemswouderlaan, stonden een zevental boerderijen en een paar arbeiderswoningen. Op de tweede boerderij aan de rechterkant van het pad woonden en boerden mijn ouders, Bouwe en Aaltje Speerstra.

De brug over de Workumertrekvaart beschouwde ik als de toegangspoort naar Eemswoude. Tjerkwerd is de kern van alle buurtschappen. Hoog boven de bomen torent de pientere spits van de Hervormde kerk uit. Later is het dorp langs de zuidkant van de Trekvaart uitgebreid, waar ook de christelijke school en nog een gereformeerd kerkje stonden. In mijn beleving was Tjerkwerd een dorp waar van alles gebeurde. Een bloeiend verenigingsleven, met alles erop en eraan, zorgde voor een aaneenschakeling van activiteiten.

Dorpshuis *It Waltahûs* bood in mijn jonge jaren onderkomen aan alle verenigingen, uitvoeringen, bruiloften en feesten. Diverse middenstanders verdienden in Tjerkwerd hun brood. Het dorp werd bediend door twee kruideniers, van wie eentje er een klompenhandel naast had, twee warme bakkers, een slager en een noodslachter. Ook was er een fietsenmaker met een winkel

in huishoudelijke artikelen. Verder waren er twee timmerbedrijven, een smederij, twee veehandelaren, een schoenmaker, een postkantoorhouder en een politieambtenaar, die streng toezicht hield en daarbij het nodige respect afdwong. We zijn er nog niet helemaal. Twee veevoederhandelaren was het dorp ook nog rijk. Bijna vergeet ik de petroleumman. Alles wat men nodig had, was te koop in het dorp. De notabelen van het dorp, de dominee en het hoofd der school, stonden in hoog aanzien. In mijn kindjaren beschouwde ik Tjerkwerd dan ook als de hoofdstad van mijn wereld.

Toen ik mij gaandeweg losmaakte van de rokken van mijn moeder vormden de gracht en de opvaart rondom de boerderij de grens van mijn territorium. Er werd mij al heel vroeg ingepeperd dat ik niet te dicht bij het water mocht komen. Zo mocht ik beslist niet op de plank die over de gracht naar de afgesloten melkplaats ging, waar 's zomers de koeien werden gemolken. Als ik al een poging deed, dan zouden de snoeken mij pakken en opeten. In de koppen van de palen van het smeedijzeren toegangshek van de boerderij stond links 'Eems' en rechts 'Woude' gegraveerd. Achter dat hek lag de grote wereld, die ik stapje voor stapje zou ontdekken. Ik mocht alleen onder toezicht door het hek. Soms mocht ik mee met heit, mijn vader, als hij een praatje maakte met buurman Twijnstra, die honderd meter verderop woonde en ook boer was. Dan mocht ik met Jelle spelen, die een paar maanden ouder was dan ik. Pietsje, ook van dezelfde leeftijd, woonde weer vlakbij Jelle. Met zijn drieën speelden we dan in het hooi en we bouwden hutten in het stro. Ook speelden we vaak in het zandhokje. Bijna iedere boer op de kleigrond had er een.

Een ander spel was slingeren. Aan een lang touw, dat boven in de hooischaar vastzat, slingerden we van de ene naar de andere hoek. Maar dat deden we toen we al wat ouder waren.

Gaandeweg mocht ik op mijzelf naar Jelle en Pietsje om te spelen en toen ontdekte ik dat de buurt best groot was. Nu was

het zogenoemde blauwe hek aan de ene kant en de Pölle waar Jelle en Pietsje woonden aan de andere kant mijn grens waar ik niet overheen mocht. De Pölle was een hoge terp, waarop de heel oude boerderij van Twijnstra stond. En die stak ver boven de omgeving uit. Het was een terp die begin 1900 grotendeels rondom de boerderij was weggegraven en die in eerste instantie dus veel groter was dan in mijn jonge jaren. Langzamerhand kregen we meer vrijheid en ik zwalkte met Jelle en Pietsje de hele buurt door, tot aan de brug toe. Dat was, tot ik naar school moest, zo ongeveer mijn wereld, mijn veilige wereld. Ik kende iedereen die daar woonde en zij kenden mij.

De achterste boerderij stond anderhalve kilometer van de Bolswarderweg af. Daar woonde boer Buwalda. Zomers, als het vee in de wei liep, moest hij heen en terug door zeven hekken die open- en dichtgemaakt moesten worden. Dat gold ook voor de bakker, de slager, de kruidenier en de veekoopman. Zij kwamen wekelijks langs.

De buurtschap is door de jaren heen erg veranderd, mede door de ruilverkavelingswerken. De oude stallen staan nu leeg en de koeien hebben onderdak in moderne loopstallen. De palen voor het elektrisch en de telefoon zijn verdwenen. Alles is nu ondergronds aangelegd. Het grindpad van weleer, vol met gaten en hobbels en met in het midden een smal pad dat gevormd werd door de paarden, is nu een asfaltweg. Het pad is grotendeels rechtgetrokken en de zeven hekken zijn verdwenen. Van het mooie terpenlandschap met zijn slingerende sloten en slenken tussen de landerijen door, die eeuwen geleden zijn ontstaan door eb en vloed, is nu weinig meer terug te vinden. De weiden zijn ingezaaid met Engels raaigras. De bloemen en planten die het grasland in mijn kinderjaren kleur en fleur gaven, zoals de boter- en paardenbloemen, rode en witte klaver, pinksterbloemen en ridderzuring, zijn verdwenen. Van de vele kieviten en grutto's zijn er maar weinig meer over. De draaiende wieken van twee grote windmolens trekken nu de aandacht.